
Open forum

Requiescat In Pace?

Een forensisch onderzoek van het interprofessioneel overleg

'Loonoverleg vertrokken voor zware hindernissen-tocht'. 'Sociaal overleg in het slop'. 'Laatste kans voor sociaal overleg'. 'Vakbondsacties maken loonoverleg kansloos'. 'Sociale partners drijven verder uit elkaar'. 'Zwijgen en afwachten moet zinkend overlegschip redden'. 'De pijnlijke afgang van het sociaal overleg'. 'Loonoverleg is dood'. Enzovoort enzovoort.

Een korte bloemlezing uit de krantenkoppen van de voorbije maanden laat ons geloven dat het Belgische sociaal overlegmodel ten dode is opgeschreven. Ook in 2002, bij de vorige interprofessionele onderhandelingen, lazen we titels als 'Sociaal overleg mislukt', 'Geen witte rook op sociaal overleg' en 'Sociaal overleg op ijs gezet'. Het is dus een terugkerend fenomeen. Moeten we uit de moeizame gang van zaken tijdens de laatste jaren concluderen dat het sociaal overlegmodel op sterven na dood is? Requiescat in pace? Om het een en ander in een breder historisch en sociaal-economisch perspectief te plaatsen vond de redactie van Over.Werk het raadzaam een Open Forum aan dit thema te wijden.

We vroegen aan Joris Van Ruyseveldt (Open Universiteit Nederland) een aantal bedenkingen neer te schrijven bij het interprofessioneel overleg. Van Ruyseveldt borduurt niet verder op het pessimisme dat dominant was in de dagelijkse berichtgeving. Volgens de auteur zijn door interprofessionele akkoorden ingekapselde sectorale CAO-onderhandelingen de beste garantie voor een beheersbare arbeidsvoorwaardenontwikkeling. Desalniettemin behoeft de structuur van het overlegmodel op bepaalde punten nadere bezinning en aanpassing.

Voor de 'bottom-up' structuur van de belangenorganisaties brengen een onbevangen oriëntatie op de bredere maatschappelijke en macro-economische problemen in het gedrang.

Deze bijdrage van Van Ruyseveldt hebben we vervolgens voorgelegd aan een aantal academici en ervaringsdeskundigen, om zodoende het debat te stroomlijnen. Tot onze spijt is er geen bijdrage ingestuurd vanuit werkgeverszijde. Al de artikels zijn geschreven in de maand maart, zodat over bepaalde elementen reeds meer duidelijkheid kan zijn op het moment dat u dit leest.

De politicologen Kurt Vandaele en Tine Boucké (Universiteit Gent) relativeren in hun gezamenlijke bijdrage het recente falen van het overleg door de onderhandelingen in een historisch en machtstheoretisch perspectief te plaatsen. Geargumenteed wordt dat de onderhandelingen aan inhoudelijk belang hebben verloren – doordat het overleg in het vaarwater van de EMU is terechtgekomen – maar aan symbolische relevantie hebben gewonnen – doordat conferenties over het einde van de loopbaan en de financiering van de sociale zekerheid snel volgen op het interprofessioneel overleg.

Econoom Jef Vuchelen (Vrije Universiteit Brussel) stelt dat het sociaal overleg in zijn huidige vorm geen bijdrage zal kunnen leveren tot de oplossing van de problemen die de vergrijzing met zich meebrengt, omwille van een gebrek aan solidariteit tussen werkenden en werklozen en tussen werkenden onderling in het overleg. Een mogelijke bijsturing bestaat in het introduceren van meer solidariteit via de arbeidsmarktwerking, met name via

flexibiliteit en mobiliteit. Nationaal overleg kan enkel overleven wanneer de doelstellingen worden bijgestuurd tot het creëren van een zeer algemeen kader voor de werkomstandigheden, al wat verder gaat is overbodig.

De Directeur-generaal van de Algemene Directie Collectieve Arbeidsbetrekkingen (FOD WASO), Guy Cox, gaat de discussie aan met neo-liberale denkers, aanhangers van een decentralisering van het overleg en voorstanders van een regionalisering van het overleg. Hij stelt onomstreden dat het huidige model performant kan zijn, maar het uitblijven van sterke resultaten op het gebied van werkgelegenheid en werkloosheid ligt eerder aan het minder optimale gebruik van het model dan aan de structuur ervan. Hij roept de sectorale onderhandelaars op de criticasters van het Belgische overlegmodel de mond te snoeren door in de sectorale overleggronde de performantie van het systeem te bewijzen.

Voormalig voorzitter van het ACV, Willy Peirens, heeft vanuit zijn jarenlange ervaring als onderhandelaar een praktische kijk op de zaken. De vraag mag gesteld worden of het niet tijd is voor een nieuwe aanpak van het overleg, omdat er nieuwe belangrijke problemen aan de orde zijn die een ander soort akkoord en aanpak vergen. Bovendien is een andere aanpak mogelijk. Het 'ontwerpakkoord van sociale solidariteit' van 1944, dat de basis vormde voor structuurhervormingen van ons soci-

aal-economisch systeem, is daar het bewijs van. Moeten we niet naar een herformulering van de uitgangspunten en doelstellingen van 1944? De vraag of een nieuwe aanpak nú kan hangt ervan af of de onderhandelaars een ruimer mandaat krijgen, gezien de nodige sociaal-economische hervormingen een globale aanpak vergen. En dat is moeilijk gezien de achterban vooral concrete resultaten verwacht. Bovendien is er een minimum aan wederzijds vertrouwen nodig tussen de partners, inclusief regering. Want dat de regering nodig is, staat buiten kijf gezien de aard van de te maken afspraken.

In een laatste bijdrage onderneemt Jan Bundervoet (Katholieke Universiteit Leuven) een poging om een aantal rode draden, dan wel tegenstrijdigheden tussen de diverse bijdragen te ontwarren en hij knoopt daar een aantal bedenkingen aan vast over de rol van de politieke overheid en de macroresponsiviteit van het overlegstelsel.

Nagenoeg alle auteurs erkennen het nut van een interprofessioneel akkoord, maar ook de nood aan renovatie. 'Requiescat in pace' is een voorbarige wens. We hopen op een verrijzenis van het overlegmodel en een pinkstervuur bij de betrokken partners. Het overleg is dood, leve het overleg.

*Maarten Tielens
Steunpunt WAV*